
ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის ოფისში

2011 წლის 5 ოქტომბერს გამართული
საჯარო დისკუსია თემაზე:

“ინკლუზიური განათლება საქართველოში”

ძირითადი მომხსენებლები:

თათია პაჭკორია – ეროვნული სასწავლო
გეგმების ცენტრი, განათლებისა და მეცნიერების
სამინისტრო, ინკლუზიური განათლების
კოორდინატორი

ანა არგანაშვილი – საქართველოს სახალხო
დამცველის აპარატის წარმომადგენელი

ნანა გეგელიშვილი – ბიბლიოთეკა-კულტურული
ცენტრის, “თანადგომა” თავმჯდომარე

მოდერატორი: გიორგი გვახარია

გოგი გვაზარია – საღამო მშვიდობისა, ქალბატონები და ბატონებო. როდესაც ჩვენი წინა შეხვედრა ამ თემაზე ბიოლის ფონდში გაიმართა, მახსოვს, რომ დისკუსიის დასრულების შემდეგ ერთ-ერთმა სტუმარმა გვისაყვებურა, როგორ ვიცავდით შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ადამიანების უფლებებს, როდესაც იმასაც კი ვერ ვხვდებოდით, რომ ჩვენს ოფისში ყველა ვერ შემოვიდოდა. ყველას მოსდის შეცდომა და დღეს თქვენთან ერთად ალბათ ამ შეცდომებზეც ვისაუბრებთ. ალბათ ყველაზე მნიშვნელოვანია ის კულტურული გარემო და სივრცე, რომელშიც ვცხოვრობთ და ყველანი ასე თუ ისე დამოკიდებულები ვართ ამ სივრცეზე. დიდ დროს აღარ წაგართმევთ. სიტყვას გადავცემ თათია პაჭკორიას, რომელიც გახლავთ ეროვნული სასწავლო გეგმების ცენტრის, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს წარმომადგენელი, ინკლუზიური განათლების კოორდინატორი. შემდეგ უკვე გვექნება შესაძლებლობა მოვისმინოთ კრიტიკა იმისა, თუ როგორ მიმდინარეობს ინკლუზიური განათლების პროცესი საქართველოში.

თათია პაჭკორია – ეს გახლავთ ცენტრი, რომელიც პასუხისმგებელი არ არის სასწავლო სტრატეგიებზე ზოგადად განათლების სისტემის ყველა დაწესებულებაში. ასე რომ მე პასუხისმგებელი გახლავართ ინკლუზიური განათლების პრინციპების დანერგვაზე საგანმანათლებლო სივრცეში. მოკლედ ვიამბობთ ისტორიას, თუ როგორ დაიწყო და განვითარდა ინკლუზიური განათლების პრინციპების დანერგვა.

ინკლუზიური განათლების პირველი სახელმწიფო პროექტის დანერგვა ეროვნული სასწავლო გეგმების ცენტრში 2006 წელს დაიწყო. ეს პირველი ნაბიჯი ნორვეგიის განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროსთან თანამშრომლობით გადაიდგა. მანამდე არასამთავრობო ორგანიზაციებს ჰქონდათ პატარა პროექტები და გამოცდილება. ჩვენ ეს დიდი, სახელმწიფო პროექტი მათთან თანამშრომლობით შევქმენით.

დღეისთვის რეგიონებში ამ პროექტის მეორე ფაზა ხორციელდება. მოკლედ მოგახსენებთ იმ პრობლემებზე და შედეგებზე, რაც 2006 წლიდან დღემდე გვაქვს. პირველი, რაც შეიძლება მიღწევად მივიჩნიო, არის ის, რომ ეროვნულ სასწავლო გეგმაში ინკლუზიურ განათლებას მიეძღვნა ცალკე თავი. რაც იმას გულისხმობს, რომ სკოლებთან აღარ გვჭირდება ბრძოლა და რაღაცის მტკიცება. ეროვნულ სასწავლო გეგმას აქვს კანონის ძალა და იქ ძალიან გარკვევით წერია, რომ ეს არის აღიარებული მიდგომა ქართული საგანმანათლებლო სისტემისა და გულისხმობს სპეციალურ საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეების სკოლებში სწავლას. არ ვხმარობ ტერმინს „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე“, ვინაიდან ეს გახლავთ ტერმინი, რომელიც ჯანმრთელობის მოდელს მოიცავს. ჩვენთვის ყველა მოსწავლე, განურჩევლად იმისა, შეზღუდული შესაძლებლობა აქვს, თუ სოციალურად შეჭირვებულია, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონეა. ანუ, მოსწავლე, რომელსაც სპეციალური მომსახურება სჭირდება, ან სპეციალური მეთოდოლოგიური მიდგომა, ან უფრო მარტივად, გარიყულია სკოლიდან, ამ ბავშვების სასკოლო პროცესში ჩართვა წარმოადგენს ინკლუზიური განათლების მიზანს.

მიღწევად მიმაჩნია ის, რომ დღეს ძალიან ბევრი ადამიანი საუბრობს ინკლუზიურ განათლებაზე. იმიტომ რომ თავის დროზე, როდესაც დავიწყეთ ამ პროექტზე მუშაობა, შეუძლებელი იყო აგვეხსნა ადამიანებისათვის ჩვენი მიზანი. მახსოვს, ჩემზე ამბობდნენ, რომ ძალიან უცნაურ რაღაცას ვეუბნებოდი მათ, მაგრამ რადგან სამინისტროდან ვიყავი, იძულებულები იყვნენ, მოესმინათ. ეს ადამიანები ვერ ხვდებოდნენ, რაზე ვლაპარაკობდით.

მინდა ვითხრა, რა კეთდება ყოველწლიურად ეროვნული სასწავლო გეგმების მიხედვით. ეროვნული სასწავლო გეგმების ცენტრი საქართველოს ყველა სკოლის მასწავლებლებს

ყოველწლიურად ურიგებს გზამკვლევებს და დამხმარე მასალას, თუ როგორ უნდა ჩართონ ამა თუ იმ განვითარების დარღვევის თუ პრობლემის მქონე მოსწავლე სასკოლო პროცესში. ნამდვილად ვამაყობთ ამ წიგნებით, მაგრამ ჯერ კიდევ დიდ პრობლემებთან არის დაკავშირებული მათი სკოლაში გამოყენება. ძალიან ბევრი სკოლა ვერ ან არ იყენებს ამ წიგნებს. ეს განსაკუთრებით პირველი წიგნი „ვისწავლოთ ერთად“, ის ძალიან დიდია, 500-გვერდიანია და მოიცავს ყველა ცენტრალურ საკითხს. აქ შედის სოციალური, სამედიცინო, საგანმანათლებლო საკითხები. საუბარია ინკლუზიურ განათლებაზე და არის სატრენინგო მოდულები და სტატიები. მეორე წიგნი განსაკუთრებით გზამკვლევი სკოლის მასწავლებლებისათვის და ძალიან გამოსადეგი წიგნია მასწავლებლებისათვის, თუ როგორ უნდა შექმნან ინდივიდუალური სასწავლო გეგმები. მოგეხსენებათ, ჩვენი ბავშვები სწავლობენ ინდივიდუალური სასწავლო გეგმით, რომელიც წარმოადგენს ეროვნული სასწავლო გეგმის მოდიფიკაციას, ადაპტაციას. პრინციპს, თუ როგორ უნდა მოხდეს ყველასთვის საერთო ცენტრალური პროგრამის მორგება ინდივიდუალურად, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეზე, ამ საკითხს ეძღვნება ეს გზამკვლევი.

ძალიან საინტერესოა წიგნი სწავლის უნარის დარღვევის მქონე მოსწავლეთა განათლების თაობაზე. ეს ყველაზე რთული საკითხი განსაკუთრებით, იმიტომ რომ მენტალური განვითარების დარღვევის მქონე მოსწავლეების განათლებას ეხება და ყველასთვის ნათელია, რომ ეს ერთ-ერთი ყველაზე რთულად გადასაწყვეტი საკითხია მასწავლებლისათვის, თუ როგორ ჩართოს სასწავლო პროცესში მენტალური განვითარების მქონე მოსწავლე.

გარდა ამისა გვაქვს ინკლუზიური განათლების პირველი ლექსიკონიც, სადაც ყველა ტერმინია შესული, რომელიც მოიცავს საგანმანათლებლო, ჯანმრთელობასთან დაკავშირებულ საკითხებს. არის სხვა წიგნებიც. იმის თქმა მინდა, რომ სასწავლო მასალები, დამხმარე მასალები ნამდვილად არსებობს და ეს წინგადადგმული ნაბიჯია. იმიტომ რომ ყველა ქვეყანა ყოველწლიურად ერთ ან ორ დამხმარე სახელმძღვანელოს სკოლებში ვერ არიგებს. მასწავლებლები ამ მასალებზე დაყრდნობით მუდმივად უნდა გადიოდნენ ტრენინგს, მათ მუდმივად უნდა იყენებდნენ. მაგრამ სამწუხაროდ, ეს ხშირად ასე არ ხდება. მათ ურჩევნიათ დაგირეკონ და გკითხონ.

რაც შეეხება ინკლუზიური განათლების მოდელს, მასზე სამინისტრო ზრუნავს. ამ მოდელზე მუშაობა ჯერ არ დასრულებულა. ის მოიცავს ყველა ასპექტს, მათ შორის ძალიან მტკივნეულ დაფინანსების საკითხს. 2006 წლიდან დღემდე ძალიან ბევრი მნიშვნელოვანი რამ გაკეთდა. ჩვენი საუბარი რომ უფრო დინამიური იყოს, მირჩევნია, სხვა გამომსვლელებსაც მოვუსმინოთ და კითხვებზე გიპასუხოთ. ამ შემთხვევაში თქვენი ინტერესებიც უფრო ნათელი გახდება.

გოგი გვახარია – დიდი მადლობა ქალბატონო თათია. ახლა ალბათ ლოგიკური იქნება ქალბატონ ნანა გეგელიშვილს მოვუსმინოთ.

ნანა გეგელიშვილი – მოგესალმებით. თქვენ იმყოფებით ორგანიზაციაში „ბიბლიოთეკა-კულტურული ცენტრი „თანადგომა“. ბიბლიოთეკა ფუნქციონირებს იმდენად, რამდენადაც, რაც კი ლიტერატურა არსებობს ამ თემაზე, ჩვენთან არის თავმოყრილი.

15 წლის წინ პოლონეთში დაიწყო ინკლუზიური განათლების პროგრამა. პირველად, როდესაც სკოლები ყველა ბავშვისთვის გაიხსნა, როგორც ლექტორს, ძალიან მეშინოდა საკუთარი არაკომპეტენტურობის გამო. და მეორე აბსურდი – როდესაც რექტორი შემეკითხა, რა ხდება ამ მხრივ საქართველოში, ვუპასუხე, რომ საქართველოში ძალიან ცოტაა ან თითქმის არ არის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირი. ეს ლოგიკური პასუხი იყო, იმიტომ რომ თვალთ არ მყავდა ასეთი ბავშვები ნანახი. როგორც კი დავბრუნდი საქართველოში, ეს რეფორმაც

დაიწყო. თავიდანვე მისი ერთ-ერთი აქტიური წევრი გაეხდი. ძალიან რთული პროცესია, ძალიან დიდი სიახლეა. საქართველოში ათიოდე წლის წინ დაიწყო, მაგრამ ძალიან ნელა მიდის. არის ბევრი პრობლემა, ტკივილი, მაგრამ მინდა გითხრათ, რომ ეს პრობლემები ალბათ გამოსწორდება, თუ მშობლები აქტიურად იქნებიან ჩართულნი. ეს არ უნდა იყოს ბავშვების სკოლაში მექანიკური შეყვანა, რასაც ხშირად ემსგავსება, თუ სპეციალური პროგრამები არ მოყვა და თუ პედაგოგები არ გადაამზადდნენ. როგორც თათიამ მოგახსენათ, ლიტერატურა უკვე არსებობს. ჩვენი ორგანიზაციის ვებ-გვერდზეც არის განთავსებული ინფორმაცია მშობლებისთვის.

როდესაც კონფერენციებს ვესწრებით, მთავარი კითხვა, რომელიც მიჩნდება, არის, რა შეცდომა დაუშვა ამა თუ იმ ქვეყანამ ინკლუზიური განათლების პროგრამების დაწყებისას. პასუხი თითქმის ყველა ქვეყანას ერთნაირი აქვს – ეს მოხდა დაჩქარებულად, პროგრამის დაწყების პირველ პერიოდში ხარისხი ძალიან დაბალი იყო და მექანიკურ ჩართვას ემსგავსებოდა. ზოგიერთ შემთხვევაში ჩვენც გვაქვს ასეთი შეცდომები დაშვებული. შეცდომები, რა თქმა უნდა, სიახლეს მოყვება, მაგრამ ისინი უნდა გამოსწორდეს. გამოსწორდება, თუკი მშობლები მოითხოვთ ხარისხიან განათლებას. საკმარისი არ არის პროგრამის მხოლოდ სოციალიზაციის კუთხით მიმართვა.

ძალიან დიდ ყურადღებას უთმობენ მშობლები ბავშვზე რეაბილიტაციას ჯანდაცვის კუთხით. ეს გასაგებია, მისი მიზანია ეტლიდან ბავშვის წამოდგომა, მაგრამ რეაბილიტაცია განათლების კუთხით ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანია. მშობლები შეფასებულები არიან, როგორც ყველაზე მოტივირებულები, მაგრამ ერთ-ერთი ყველაზე დიდი ხარვეზი არის ის, რომ ზედმეტი ყურადღებით ბავშვებს დამოუკიდებელი ცხოვრების ელემენტებს ართმევენ. თუმცა გასამართლებელი მათაც აქვთ, იმიტომ რომ როდესაც ჩვენს უცხოელ კოლეგებს ვეკითხებით, როდის იწყება ბავშვის რეაბილიტაცია, გვაპასუხობენ, რომ ნულოვანი ასაკიდან, მუცლადყოფნის პერიოდიდან. ასეთი ცენტრები ჩვენთან თუ არის, ძალიან სუსტად არის წარმოდგენილი და ეს მიმართულებაც განსავითარებელია. მშობელი აბსოლუტურად მოუმზადებელია იმისთვის, რაც წინ ელოდება. ცხოვრება სულ სხვანაირად უნდა დაიგეგმოს ამ შემთხვევაში. მინდა მშობლებს მივმართო, რომ აუცილებლად გაითვალისწინონ ბავშვების ეს პროგრამა, რომელსაც განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო ახორციელებს. ერთი დიდი მინუსია ის, რომ ფორმულა გათვლილი თქვენს ბავშვებზე არ არის. თქვენი ბავშვები იღებენ ვაუჩერს და ამით ყველაფერი მთავრდება. მთელ მსოფლიოში, როგორც წესი, ვაუჩერს მოჰყვება სპეციალური საჭიროებების თანხა. თქვენ ეს უნდა მოითხოვოთ და ყურადღება მიაქცევინოთ ამაზე. სხვა შემთხვევაში ხარისხიან განათლებას ამ კუთხით ვერ მიიღებთ. თუ გექნებათ შეკითხვები ამ პროგრამაზე, სიამოვნებით გიპასუხებთ.

გოგი გვახარია – დიდი მადლობა. ახლა ანას მოვუსმინოთ. მან მითხრა, რომ უფრო კრიტიკული იქნება იმის მიმართ, რაც ხდება საქართველოში ამ კუთხით. შეგახსენებთ, ანა გახლავთ სახალხო დამცველის აპარატის წარმომადგენელი.

ანა არგანაშვილი – მოგესალმებით. ვიდრე კრიტიკულ შენიშვნებზე გადავიდოდე, არ შეიძლება არ აღვნიშნო, რომ მიუხედავად ყველაფრისა, ინკლუზიური განათლება არის ერთ-ერთი ყველაზე წარმატებული სფერო, იმიტომ რომ დინამიკას ვხედავთ. შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა უფლებების სხვა სფეროში ხშირად ისეთი გაყინულია სიტუაცია, არ შეიძლება ეს პროგრამა არ დაგაფასოთ.

მე ცოტა მიჭირს ინკლუზიაზე საუბარი. თუ მას ასე ამოგლეჯილად განვიხილავთ, დაიწყო ინკლუზიური სწავლება, მაგრამ თუ არაფერი ადაპტირებული არ არის, ტრანსპორტი არ არის

და ბავშვი მეცხრე სართულიდან ვერ ჩამოდის, ინკლუზიაზე ლაპარაკი შეიძლება ცოტა ცინიკურადაც ჟღერდეს. ჩვენთან ყოველდღე მოდიან ადამიანები, რომლებიც მეკითხებიან, როგორ წავიდნენ ადაპტირებულ სკოლაში, რომც იყოს ასეთი.

2010 წელს სახალხო დამცველის ინიციატივით ზოგადი განათლების შესახებ კანონში შევიდა ცვლილებები, რომლებიც ინკლუზიურ განათლებას ერგებოდა, ვინაიდან მანამდე დაწყებული პროგრამა კანონმდებლობით არ ყოფილა გამყარებული. მიუხედავად ამისა, დღეს ძალიან ცოტა სკოლაა ადაპტირებული. სკოლის და ინკლუზიის არსი მთლიანად იკარგება, თუ ადამიანი არ იღებს სოციალურ დახმარებებს, რომლის მეშვეობითაც ოჯახმა უნდა შეძლოს მისი მხარდაჭერა განათლების პერიოდში. ძალიან ბევრ ქვეყანაში დედას, მშობელს განიხილავენ, როგორც მომვლელს და დამატებით ბენეფიტსაც აძლევენ.

მინდა შევეხო მექანიკურ ინკლუზიასაც. ორი თვის წინ შევხვდი ბავშვს, რომელიც სამი წელია ინკლუზიაშია და მხოლოდ წელს დაინტერესდა მასწავლებელი, მას ლაპარაკი შეუძლია თუ არა. საქმე ის არის, რომ ჩვენ ყველას დაბალი მოთხოვნილებები გვაქვს. ბავშვის სკოლაში შესვლა საკმარისი გვეონია, არადა, ხშირად ის შეიძლება გარიყული იყოს, ცალკე მერხთან იჯდეს და არავინ ეკითხებოდეს, როგორ გრძნობს იქ თავს.

ინკლუზიის გარდა სკოლებში არის სხვა უამრავი პრობლემა. მაგალითად, ბავშვის მიმართ ძალადობის პრობლემა. ყველამ ვიცით, რომ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვები ერთ-ერთი ყველაზე მოწყვლადი ჯგუფია. მაშინ რატომ არ არიან ბავშვის მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისას გათვალისწინებულები ეს ბავშვები. ჩვენ გვაქვს ასეთი ქეისები. არავინ არ საუბრობს იმაზე, ხომ არ დასცინიან და აბუჩად ხომ არ იგდებენ თანატოლები ამ ბავშვებს. საერთოდ, უღირთ თუ არა ისეთ სკოლაში სიარული, სადაც არც ვიცით, თავს როგორ გრძნობენ.

ერთ შემთხვევაზე მინდა მოგახსენოთ. ბავშვებმა, რომლებიც იყვნენ ინკლუზიაში, უტრანსპორტობის გამო ვერ იარეს სკოლაში და სკოლის დამამთავრებელი გამოცდების დროს ვიკიპედიის მეშვეობით მეცადინეობდნენ, რაც ცოტა ძნელი წარმოსადგენია. მე მეკითხებოდნენ ეს ბავშვები, რა უნდა ქნან სკოლის დამთავრების შემდეგ. არც ერთი სახელმწიფო უმაღლესი სასწავლებელი არ არის ადაპტირებული. ამიტომ სვამენ კითხვას, რისთვის ისწავლეს და ძალიან რთულია, ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა.

კიდევ ერთი საკითხი მინდა დავაყენო, ინკლუზია არ შეიძლება მხოლოდ ზოგიერთ ბავშვს შეეხოს. ბავშვთა სახლებში მყოფი შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვების მდგომარეობის მონიტორინგისას აღმოჩნდა, რომ მათთვის არ არის ხელმისაწვდომი ინკლუზიური განათლება. ეს ბავშვები რატომ მოხვდნენ ორმაგი და სამმაგი დისკრიმინაციის ქვეშ? ეს კითხვები ღიად არის დარჩენილი და ჩვენ ყოველდღიურად გვიწევს ამაზე მუშაობა. დიდი მადლობა.

გოგი გვახარია – დიდი მადლობა, ანა. ახლა თათიას მივცეთ შესაძლებლობა, უპასუხოს გამოთქმულ შენიშვნებს.

თათია პაჭკორია – გეთანხმებით, ეს პრობლემები არსებობს და კიდევ არის დამატებით სხვა პრობლემებიც. ერთი, რაც მინდა ვთქვა, არ არსებობს ცნება „ინკლუზიური სკოლები“. კანონისა და ეროვნული სასწავლო გეგმის მიხედვით, ყველა სკოლა ვალდებულია მზად იყოს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეების მისაღებად.

ანა არგანაშვილი – მაგრამ ფაქტობრივად ეს ხომ არ არის ასე. სკოლას არ შეუძლია შესაბამისი სერვისის შეთავაზება.

თათია პაჭკორია – გეთანხმებით. საპილოტე და ჩვეულებრივ სკოლებს შორის მაინც არის განსხვავება, მაგრამ პრინციპში ბავშვის მიყვანა ნებისმიერ სკოლაშია შესაძლებელი. თუმცა, ბევრი პრობლემა დაგხვდებათ. ამიტომ ამ ბავშვების მიყვანა მაინც საპილოტე სკოლებში ჯობია. სამწუხაროდ, ეს საკითხები დაფინანსების პრობლემებს უკავშირდება და ნამდვილად არის გადასაწყვეტი. ბევრს ფიქრობენ, რა ფორმით უნდა დაემატოს თანხა, როგორც ვაუჩერის დანამატი, თუ სკოლებს მიენიჭოთ პრიორიტეტი. ამაზე ზრუნვა დაწყებულია. თუ ბავშვი აღიარეს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლედ, და მას სჭირდება სპეციალური მეთოდოლოგია და სასწავლო სტრატეგია, მას შესაბამისად სჭირდება სხვა თანხაც, იმიტომ რომ სჭირდება სპეციალური განათლების მასწავლებელი, თუ ფიზიკურ დარღვევასთან გვაქვს საქმე, სჭირდება ადაპტაცია. ანამაც თქვა და მეც ვადასტურებ, რომ შენობები ადაპტირებული არ არის. ადაპტაცია მარტო სკოლაში შესვლა არ არის. ის მოითხოვს სპეციალურ ტუალეტებს, რესურს-ოთახს.

გოგი გვახარია – მეც მაქვს ერთი კითხვა. მაპატიეთ, თუ ის ძალიან გულუბრყვილოდ მოგეჩვენებათ. რამდენად არის გათვალისწინებული ინკლუზიურ განათლებაში, კონკრეტულად რომელ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებზეა საუბარი. დღეს ინტერვიუ ავიღე ქალბატონი მანანა შარაბიძისგან. მოგესხენებათ, 10 ოქტომბერი არის ფსიქიკური ჯანმრთელობის დღე და მან გვითხრა, რომ ამ დღის აღნიშვნის ძირითადი მიზანი იქნება ის, რომ ადამიანებმა, ბიზნესმენებმა, კერძო მეწარმეებმა დაასაქმონ ეს ადამიანები. რადგან სამსახურში არ აჰყავთ ადამიანი, რომელზეც გაიგებენ, რომ ექვსი თვის განმავლობაში რაღაც პრობლემები ჰქონდა.

აქ იყო საუბარი გადაადგილების საშუალებებთან დაკავშირებულ პრობლემებზე, მაგრამ არის ფსიქიკური პრობლემებიც. რამდენად არის გათვალისწინებული ეს საკითხი.

თათია პაჭკორია – იდეა ითვალისწინებს ყველა იმ ადამიანს, რომელიც სასწავლო პროცესისგან გარიყულია. აქ იგულისხმება ჯანმრთელობის ყველანაირი პრობლემა, მათ შორის ფსიქიკურიც. მაგრამ რეალობა ის არის, რომ გონებრივი განვითარების დარღვევის მქონე მოსწავლე საკმაოდ ბევრია და ყველაზე რთული გადასაწყვეტია მათი საკითხი. ყველანაირი მოსწავლე გვყავს სკოლებში. ზოგი ჩართულია ინკლუზიური განათლების პროგრამაში, ზოგს აქვს ინდივიდუალური გეგმა, ზოგი იგნორირებული და მიტოვებულია. ინკლუზიური განათლების იდეა არავის გამოყოფს. მაგრამ ყველაზე მტკივნეული ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემების მქონე ბავშვების საკითხის გადაწყვეტაა. მანანა შარაბიძისთან ვთანამშრომლობდით კიდევ. ეს სამედიცინო სფეროსთვისაც ძალიან რთული საკითხია. ფიზიკური პრობლემების საკითხი შედარებით გადაწყვეტილია.

ნანა გეგელიშვილი – ფსიქიკური დარღვევის მქონე პირების დასაქმების საკითხს გვახვევს ევროპა თავს. თუ ჩვენით არ მივალთ აქამდე, საბოლოოდ მაინც უნდა მივიდეთ აქამდე. ხელი გვაქვს მოწერილი იუნესკოს პროგრამაზე, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ რადგან ინკლუზიურ განათლებას ხელი მოვაწერეთ და ინკლუზიური განათლების პრინციპები დაიწყო, ყველა პრობლემა გადაიჭრა. ფსიქიკური დარღვევების მქონე პირების დასაქმებას ევროპულ ქვეყნებშიც დიდი პრობლემები აქვს. და ეს სფერო ევროპაში ალებული აქვს მხოლოდ არასამთავრობო ორგანიზაციებს. სხვა შეზღუდვების შემთხვევაში 90%-მდე ყველა დასაქმებულია. ფსიქიკური დარღვევების მქონე პირები ჩვენში უფრო სოციალურ საწარმოებში არიან დასაქმებულები.

გოგი გვანარია – ახლა უკვე დარბაზსაც მივცეთ აზრის გამოთქმის საშუალება. ვახუშტი მენაბდეს მოვუსმინოთ.

ვახუშტი მენაბდე, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია – ქალბატონ თათიასთან რამდენიმე კითხვა მაქვს. თქვენ ბრძანეთ, რომ გადასაწყვეტია ვაუჩერიზაციის პრობლემა. ჩემი აზრით პრობლემა პრინციპში გადაწყვეტილია, იმიტომ რომ კანონში ჩაიწერა, რომ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვები გაზრდილი ვაუჩერით უნდა დაფინანსდნენ, ანუ უნდა იყოს პროგრამული დაფინანსება. მაინტერესებს, თუ მეთანხმებით, რომ ეს ასეა, მაშინ რა არის გადასაწყვეტი. ეს იმას ნიშნავს, რომ ასმა მშობელმა რომ წაიღოს სასამართლოში საქმე, ასივესთან წააგებს სამინისტრო. იმიტომ რომ კანონში ეს ყველაფერი ცალსახად წერია.

მეორე საკითხი. არ ვიცი, რამდენად გაძლევთ თქვენი პოზიცია ამ საკითხზე პასუხის გაცემის შესაძლებლობას. სამინისტრო ახორციელებს სკოლების რეაბილიტაციის პროგრამას და ახალ სკოლებსაც აშენებს. აქ თუ არის გათვალისწინებული ის საკითხები, რომლებზეც აქ იყო საუბარი.

ჩვენ აქ ვისაუბრეთ ზოგად განათლებაზე. აქ თუ რაღაც კეთდება, საერთოდ არ გადადგმულა ნაბიჯი პროფესიული და უმაღესი განათლების მიმართულებით. იქნებ ამ თემაზეც გვითხრათ რამე. გმადლობთ.

თათია პაჭკორია – რაც შეეხება ვაუჩერს. ერთი საკითხია ვაუჩერი და მეორე, სკოლების მოტივაცია. მე ვფიქრობ, რომ სკოლებს სჭირდებათ პროგრამული დაფინანსება. ამ თვალსაზრისით სკოლა არ არის მოტივირებული. კი ბატონო, ვაუჩერი მიყვება სკოლაში მოსწავლეს, მაგრამ ჯერ არც ერთი პრეცედენტი არ ვიცი, რომ ვინმეს გაესაჩივრებინა ეს საკითხი.

ჩემი კომპეტენციის სფერო გახლავთ სასწავლო სტრატეგიები. სკოლების რეაბილიტაცია და ადაპტაცია არ არის ჩემი უშუალო კომპეტენციის სფერო. ამიტომ შემიძლია მოკლედ გიპასუხოთ, რომ ახალი სკოლების აშენების დროს სტანდარტი ამ საკითხს ითვალისწინებს. რაც შეეხება რესურს-ოთახებს, ისინი ყველა საპილოტე სკოლაში არსებობს.

ნანა გეგელიშვილი – კანონში მართლაც ჩადებულია, რომ სკოლების რეაბილიტაცია უნდა მოხდეს და ყველა ახალი სკოლა ამ პრინციპებით შენდება. მაგრამ არავინ აღრიცხავს რეალურად, კეთდება ეს ასე თუ არა. კანონი არის, მაგრამ თუ მშენებელი დაარღვევს მას, მისი დასჯის მექანიზმი, თავიდან გააკეთებინონ ის, რაც დარღვევით არის გაკეთებული, არ არსებობს.

– მე-60 სკოლა, სადაც ჩემი შვილი სწავლობს, იმ ათი სკოლიდან ერთ-ერთი პირველი იყო, სადაც სარეაბილიტაციო სამუშაოები ჩატარდა. ძალიან კმაყოფილი ვარ დირექტორის. ყველამ იცით, რაც გაკეთდა. მაგრამ თუ სამინისტრო არ დაეხმარება სკოლას, არ გამოძებნის სახსრებს და ამ ათ სკოლას მაინც არ გაუკეთებენ ლიფტებს, არაფერს აზრი არა აქვს. როგორ ვატაროთ ბავშვები? პირველ სართულზე სულ ექვსი ოთახია და აქედან ოთხი დაკავებულია. ერთი ტუალეტი გაკეთდა პირველ სართულზე. აქ 24-ე სკოლის მოსწავლეების მშობლები არიან. აღმაშენებლის გამზირი ხომ კეთდება, არსად არ არის გათვალისწინებული შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები. ერთი ადგილიც კი არ არის, სადაც პანდუსი იქნება გაკეთებული.

თათია პაჭკორია – მე მხოლოდ იმ საკითხებზე შემიძლია გიპასუხოთ, რომლებზეც პასუხისმგებლობა მაქვს ალებული. შემიძლია გიპასუხოთ თქვენი შვილის ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის ხარისხზე, სწავლების პროცესზე.

– მე ვარ ეტლით მოსარგებლე გოგონას მშობელი. ბავშვი მე-7 კლასშია. გონებრივად არაფერი უჭირს, ჩვეულებრივად ძლევს პროგრამას და არ სჭირდება ინდივიდუალური პროგრამა. ჩვენს სკოლაში ბევრი ასეთი ბავშვია. მაინტერესებს, ვისი გადასაწყვეტია, რესურს-ოთახისთვის კიდევ დამატებით პედაგოგის აყვანა?

გოგი გვახარია – მოდით, შევთანხმდეთ. დღეს ჩვენ ინკლუზიურ განათლებაზე ვსაუბრობთ. ქალბატონი თათია არ არის პასუხისმგებელი ლიფტების დამონტაჟებაზე.

თათია პაჭკორია – სპეციალური განათლების პედაგოგი ძალიან სასარგებლოა სკოლისთვის, მაგრამ ყველა სკოლას არა აქვს მისი დაქირავების საშუალება.

– ძალიან ხშირად დირექტორები თანხების არარსებობას ასახელებენ.

თათია პაჭკორია – დიახ, ეს სამწუხარო რეალობაა. მოგახსენებთ, რომ მულტიდისციპლინური გუნდი, რომელიც მუშაობს განათლების სამინისტროში და ემსახურება როგორც თბილისის, ისე რეგიონების სკოლებს, გარკვეულწილად ხსნის ამ პრობლემას. თუ მიმართეთ მულტიდისციპლინური გუნდს და არ მოვიდნენ და არ დაგეხმარნენ, ეს ცალკე საკითხია.

ნანა გეგელიშვილი – თქვენი პრეტენზია ხარისხიან განათლებას ეხება. ვახუშტიმაც თქვა, რომ კანონი ხელს გიწყობთ. მაგრამ თუ დიდ ბრიტანეთში ყოველწლიურად მშობლების 30 ათასამდე ჩვილის შემცველი განცხადებაა, სპეციალური სასწავლებლების თუ სკოლების სახელზე, საქართველოში ასეთი ქეისი არ არსებობს. ამიტომ პირადად მე გირჩევთ, კანონები ისწავლეთ კარგად და აამუშავეთ ისინი, რადგან თქვენი შვილის ხარისხიან განათლებაზე თქვენ აგებთ პასუხს.

ინფრასტრუქტურაზე მერიაა პასუხისმგებელი. თქვენ შეგიძლიათ წერილობით მიმართოთ მერიას, უჩივლოთ მას. თუ არ გააქტიურდებით კანონების ძალის ქვეშ, სხვა თქვენს ბავშვებზე არ იფიქრებს.

ბელა სონღულაშვილი, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვის მშობელი, სოციალური დაცვის ლიგის თავმჯდომარე, საქართველოს საპატრიარქოს სოციალური უზრუნველყოფის დეპარტამენტის თავმჯდომარის მოადგილე – 21 სექტემბერს ასეთი ბავშვები დალოცა პატრიარქმა. ეს დიდი ღონისძიება იყო. 32-პუნქტიანი პროგრამაა შედგენილი. თუ საპატრიარქომ შეძლო დონორების მოპოვება, გვინდა სარეაბილიტაციო ცენტრიც გავაკეთოთ, სადაც ასეთ ბავშვებს უფასოდ მოვემსახურებით.

საქართველოში ასეთი სტატუსით 8852 ბავშვია. აქედან მხოლოდ 20%-ია სიღარიბის ზღვარს ქვევით. 6 ათას ბავშვზე მეტს არანაირი საშუალება არა აქვს იმისთვის, რომ ზესტანდარტული მომსახურება მიიღოს. მხოლოდ პენსია აქვთ გამოყოფილი. პენსია ჩვენი შვილებისთვის არ გაზრდილა. რა თქმა უნდა, განათლების სამინისტროს ეს არ ეხება.

სოციალური დაცვის ლიგამ წელს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვთა და მათ მშობელთა დაცვის მიზნით შეიმუშავა სოციალური დაცვის პაკეტი. მოგეხსენებათ, საქართველოში არსებობს სამთავრობო კომისია, ეს არის სოციალური ინტეგრაციის კომისია და ის საქართველოში 2009 წელს შეიქმნა, მაგრამ ჯერ არც ერთი სხდომა არ ჩაუტარებია.

2010 წელს უნდა ჩატარებულიყო საკანონმდებლო ბაზის რევიზია. მაგრამ არც ეს ჩატარებულა. ჩვენმა ორგანიზაციამ საკუთარი ძალებით მოვახერხეთ რევიზიის ჩატარება, ძირითადად ბალტიისპირეთის ქვეყნებზე დაყრდნობით. მივმართეთ პრეზიდენტის ადმინისტრაციას, მთავრობას და პარლამენტს. მესამე თვეა განიხილება ეს საკითხი, შედეგებს ველოდებით. იქ თავმოყრილია მოთხოვნები, რაც ჩვენს შვილებს სჭირდება.

რამდენიმე კონკრეტულ მოთხოვნას დავასახელებ. პირველი ლოგოპედის საჭიროებას ეხება. არც ერთ სკოლას არა აქვს იმის საშუალება, რომ ლოგოპედი აიყვანოს. ამიტომ როდესაც განათლების სისტემაში ინკლუზიური პროგრამა იქმნება, ლოგოპედის ინსტიტუტი უნდა დააფინანსოს. სხვა შემთხვევაში ის რესურს-ოთახები არაფერში გვჭირდება. ასევე დასარეგულირებელია უსაფრთხო გადაადგილების საკითხები, იმიტომ რომ მოგეხსენათ, ტრავმატიზმი სკოლებში ძალიან მაღალია. ასევე მნიშვნელოვანია საბავშვო ბაღების საკითხი. მაინტერესებს ისიც, ასეთი ბავშვებისთვის ბაღებში სწავლება უფასოა თუ არა. დიღომში არსებობდა საბავშვო ბაღი სმენადაქვეითებული ბავშვებისთვის, მაგრამ გაუქმდა. ასეთი ბავშვები სახლში გაუშვეს. რა ქნან მათ? ცალკე საკითხია სანიტარული ოთახების, საპირფარეშოების მდგომარეობა. კიდევ ერთი მოთხოვნაა უმაღლესში სწავლის საკითხი. უმაღლესებში ძალიან მაღალი გადასახადია, რატომ არ შეიძლება, რომ ასეთი ბავშვებისთვის სწავლა უფასო იყოს. ასევე აუცილებელია მშობელთა ფსიქოლოგიური დახმარების ცენტრის გახსნა. ეს აუცილებლად უნდა იყოს ჩადებული ინკლუზიური განათლების პროგრამაში.

კიდევ ორ საკითხზე მინდა თქვენი ყურადღების შეჩერება. საქართველოში არსებობს სოციალური დაცვის შესახებ კანონი, სადაც წერია, რომ ნებისმიერ ასეთ ადამიანს, ბავშვი იქნება თუ უფროსი, ინდივიდუალური განვითარების პროგრამა უნდა გაუკეთდეს. სამწუხაროდ ჩვენთან ეს არ არის. და ბოლოს, დასაქმების საკითხი. საქართველოს ამჟამად არა აქვს დასაქმების პოლიტიკა. ქვეყანაში, სადაც საერთოდ არ არსებობს დასაქმების პოლიტიკა, როგორ შეიძლება შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა დასაქმებაზე ვისაუბროთ? გმადლობთ.

თათია პაჭკორია – ლელა ჩახაიას ვხედავ დარბაზში. აქ დაისვა შეკითხვა ადრეულ პრევენციაზე, სკოლამდელ ასაკზე. ვფიქრობ, ლელა მოგვაწვდის ინფორმაციას, თუ რა კეთდება ამ მიმართულებით. რაც შეეხება თქვენს მიერ დასმულ შეკითხვებს, ისინი ძალიან აქტუალურია, მაგრამ სამწუხაროდ, მე არ შემიძლია მათზე კომპეტენტური პასუხის გაცემა.

ლელა ჩახაია, გაეროს ბავშვთა ფონდის სკოლამდელი განვითარების კონსულტანტი – საბავშვო ბაღები ეკუთვნის მუნიციპალიტეტებს და არა განათლების სამინისტროს. ამიტომ თითოეული მუნიციპალიტეტი თვითონ გადაწყვეტს, რა პოლიტიკა ჰქონდეს ბაღებთან დაკავშირებით. თბილისში როგორც იცით ფასიანი გახდა სკოლამდელი განათლება, მაგრამ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვებისთვის მერიის დადგენილებით, ბაღები უფასოა. თბილისს გარეთ დამოკიდებულია ადგილობრივ მუნიციპალიტეტებზე. ამ დადგენილების მიხედვით, ესენი არიან ბავშვები, რომლებსაც დადგენილი აქვთ სტატუსი, და ისეთებიც, რომლებიც მოიტანენ ორგანიზაციების დასკვნას, რომ მათ აქვთ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროება.

სოფიკო თოდუა, გაზეთი „24 საათი“ – მე არ მესმის, როგორ დაიწერა სასწავლო პროგრამა, როდესაც ერთმანეთზეა გადაბმული ფიზიკური და მენტალური პრობლემები. ჩვენს ყურის რეცეპტორებს რატომდაც ძალიან აღიზიანებს სიტყვა „ინვალიდი“ და დაგვიდგინეს, რომ უნდა ვიხმაროთ შშმპ. ამ დროს არავის აინტერესებს, როგორ დაწერეთ პროგრამა, როდესაც

საკითხები ორ ინსტიტუციას შორის არის გაბნეული. არავინ არაფერს ამბობს იმაზე, რომ ჩამოყალიბდეს ერთი ინსტიტუცია, რომელიც ამ ყველაფერს გააერთიანებს.

თათია პაჭკორია – წიგნები, რომლებიც ვახსენე, სამეცნიერო კვლევებს ეფუძნება. არსებობს ცენტრალური, ერთიანი ეროვნული სასწავლო გეგმა. არსებობენ ბავშვები, რომლებსაც აქვთ განსხვავებული საჭიროებები. არსებობს ინდივიდუალური გეგმა, რომელიც გულისხმობს პროფესიონალების მიერ ბავშვების შეფასებას, მათი უნარების და საჭიროებების დადგენას. შემდეგ უკვე ამ საჭიროებებიდან გამომდინარე რეკომენდაციების მიცემას სკოლისათვის. შესაბამისად, მასწავლებელი, მულტიდისციპლინური გუნდი და სხვა პროფესიონალები იღებენ ეროვნულ სასწავლო გეგმას, გზამკვლევებს, რომლებიც ყოველ წელს გამოდის, და ამ ბავშვს ინდივიდუალურ სასწავლო გეგმას უდგენენ. აქ გათვლილია ბავშვის მოკლე და გრძელვადიანი მიზნები და შესაძლებლობებიც. თუ ამ ბავშვმა თავისი შესაძლებლობების მაქსიმუმს მიაღწია, მაღალი შეფასებაც ექნება და კლასიდან კლასშიც გადავა. ეს არის ძალიან სერიოზული მეთოდოლოგიური წიგნები, სადაც ნათლად არის აღწერილი რა პრინციპებით უნდა შედგეს ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა და სხვადასხვა დარღვევების მიხედვით როგორ უნდა მოხდეს ეროვნული სასწავლო გეგმის ადაპტაცია.

სმენადაქვეითებული მოსწავლე სულ ორი გვყავდა, ისიც ნარჩენი სმენით. ისევ ფინანსების საკითხამდე მივდივართ. არსებობს სპეც.სკოლა თბილისში სმენადაქვეითებული ბავშვებისთვის. გუშინ შედგა მოლაპარაკება ორგანიზაციას „გადავარჩინოთ ბავშვები“ და ჩვენს ცენტრს შორის და სმენადაქვეითებული ბავშვებისთვის ქართულსა და მათემატიკაში შეიქმნება მასალის ადაპტირებული ვერსიები. წლის ბოლოს დაიბეჭდება გზამკვლევი მასწავლებლებისათვის, როგორ უნდა მოექცნენ სმენადაქვეითებულ მოსწავლეებს, როდესაც ისინი ჩვეულებრივ სკოლაში არიან.

სოფიკო თოდუა, გაზეთი „24 საათი“ – რა პრინციპით ვასწავლით?

თათია პაჭკორია – ეს არის პირველი ქართულ ენაზე გამოცემული ჟესტური ლექსიკონი, რომელიც ჩვენმა ცენტრმა 2008 წელს გამოსცა. ასეთი ლექსიკონი არსებობს და დღეს სკოლებში ჟესტურ ენას ასწავლიან. თუმცა ძალიან ბევრი მშობელი ამის წინააღმდეგია.

ნანა გეგელიშვილი – ჩვენი ორგანიზაცია მონაწილეობდა კვლევაში. განათლების დონე ყრუ ბავშვთა სკოლაში ძალიან დაბალ დონეზეა. რასაც ვერ ვიტყვი უსინათლო ბავშვთა სპეციალიზებულ სკოლაზე. ამის მიზეზი იყო ის, რომ ჯერ კიდევ საბჭოთა პერიოდში ამოიღეს სწავლებიდან ჟესტური ენა, ანუ ბავშვებს წაართვეს თავისი ენა. ძნელად მიმდინარეობს მათი ინტეგრაცია საზოგადოებასთან. პოზიტიური ის, რომ დღეს ნელ-ნელა ისევ შემოდის ჟესტური ენა. მთელ მსოფლიოში ძალიან რთულად მიიჩნევა ამ ბავშვების ინკლუზიურ სკოლებში ჩარიცხვა, მაგრამ იდეალური მოდელი არის ასეთი, როდესაც სმენის არმქონე ბავშვი შედის სკოლაში, მთელ კლასს, მის ამხანაგებს ასწავლიან ჟესტურ ენას. ეს არის იდეალური მოდელი. აქ ჯერჯერობით ეს არ არის.

ანა არგანაშვილი – რასაც ვუსმენ ყველაფერი საინტერესოა, მაგრამ ჩვენ აქცენტს ჯერ სახელმწიფოს რესურსებზე ვაკეთებთ და მერე ადამიანის უფლებებზე. მაქვს კითხვა, რამდენი ბავშვია შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე და ვინაიდან ყველა ბავშვისთვის დაწყებითი განათლება არის სავალდებულო, მათგან რამდენი იღებს დაწყებით განათლებას. ანუ, საკითხს ასე უნდა შევხედოთ, რამდენი უნდა გვქონდეს, რომ ყველა ბავშვის უფლება დაცული იყოს და არა ისე, რამდენი რესურსი გვაქვს და რას ვასწავლება იგი.

თათია პაჭკორია – სტატისტიკის საკითხი ძალიან რთულია. არსებობს იმ ბავშვების სტატისტიკა, რომლებიც პოლიკლინიკებში არიან რეგისტრირებულები. არ არსებობს სტატისტიკა იმ ბავშვებისა, რომლებიც სახლებში სხედან და სკოლაში არ დაჰყავთ მშობლებს, რადგან ესირცხვილებათ მათი გამოჩენა. შეუძლებელია იყოს სტატისტიკა სწავლის უნარის დარღვევაზე. იმიტომ რომ ისინი არ არიან დარეგისტრირებულები.

ანა არგანაშვილი – მესმის, რომ მშობელს შეიძლება ერიდებოდეს, მაგრამ სახელმწიფო ხომ ვალდებულია ამ მშობელს უთხრას, რომ უნდა დაეხმაროს მას. ვერ გადავიტანთ პასუხისმგებლობას მშობელზე, რომელიც სტიგმის გამო ბავშვს მალავს. პოლიკლინიკაში ან სხვა სისტემაში უნდა იყოს ეს სტატისტიკა.

თამარ ისაკაძე, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, მულტიდისციპლინური გუნდების მონიტორინგის ჯგუფი – პირველ რიგში მინდა შეგახსენოთ, რომ ინკლუზიური განათლება არის განათლება ყველასათვის. ისეთი კითხვები ისმება ინკლუზიის ირგვლივ, გვეტყობა, რომ ინკლუზია მართლაც პოსტსაბჭოურ სივრცეში დაგვიწყია, რადგან ყველასთვის არის ეს განათლება – იმისთვის, ვინც ბოლო მერხზე ზის, იმისთვის, ვინც ბევრს აცდენს, ვინც სიღარიბის გამო ვერ დადის სკოლაში ხშირად. ინკლუზიის მიზანია, ყველა ჩაერთოს თავისი შესაძლებლობების და სურვილების მიხედვით. პირადად მე უმეტესად ვაწყდები პრობლემებს განწყობებსა და დამოკიდებულებებში. ჩვენ გვგონია, რომ ცნობიერების პრობლემა, რის გამოც ხშირად მშობელი უარს ამბობს ბავშვის სკოლაში მიყვანაზე უფრო პირველხარისხოვანია, ვიდრე პანდუსის არსებობა, რომელიც ამ მენტალობის პირობებში შეიძლება ვერც გამოიყენო.

ანა არგანაშვილი – ძალიან გთხოვთ, გამოვიდეთ ბავშვის უფლებათა კონვენციიდან, რომელიც ყველა ბავშვს ეხება. როდესაც გვაქვს სიტუაცია, როცა მშობელი თავის უფლებას არ ასრულებს, ჩვეულებრივ სიტუაციებში მას შეიძლება შეეზღუდოს ან ჩამოერთვას მშობლის უფლება. დღეს ვამბობთ, რომ თურმე მშობელი სტიგმის და სირცხვილის გამო შეიძლება მალავდეს ბავშვს. როგორ შეიძლება ამის იგნორირება. ეს უკვე კანონის დარღვევაა. მშობელმა არ შეიძლება ბავშვის უფლება დაარღვიოს არც ერთ შემთხვევაში. სახელმწიფოს პასუხისმგებლობას ვერ ავარიდებთ. თუ ვხედავთ, რომ მშობელს უჭირს და ამიტომ ვერ ასრულებს თავის მოვალეობას, უნდა დავეხმაროთ, რომ შეასრულოს. თუ ვხედავთ, რომ არ ასრულებს, მაშინ სახელმწიფო უნდა ჩაერიოს და ეს ვალდებულება შესრულდება. მე არა მგონია, რომ სტიგმა, მშობლის შეხედულებები და მოძველებული მენტალიტეტი იყოს იმის გამართლება, რომ ბავშვმა რაღაც ვერ მიიღოს.

თამარ ისაკაძე, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, მულტიდისციპლინური გუნდების მონიტორინგის ჯგუფი – განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს, როგორც ვიცი, აქვს სტრატეგია მშობლებთან სამუშაოდ. ვიცი პრობლემებიც, მაგრამ ბევრი წარმატებული მაგალითიც ვიცი ინკლუზიისა. პროექტის, „ინკლუზიური განათლება ათ რეგიონში“, სტრატეგია ითვალისწინებს სწორედ მშობლებთან მუშაობას. მინდა გითხრათ, რომ ეს ყველაზე რთულია. იგივე ფიზიკური გარემოს მოწყობის საკითხზე, კარგი იქნება მათგან წამოვიდეს მოთხოვნა. ყოველთვის სხვა ვერ მოგაწვდით. თქვენ თვითონ უნდა მოითხოვოთ.

ნანა ფალიანი, სპორტული ცეკვის პროფესიონალთა საბჭოს ვიცეპრეზიდენტი – როგორც ვატყობ, ამ დარბაზში სპორტის დარგის ერთადერთი წარმომადგენელი ვარ. მაინტერესებს მოკლედ მაინც შევეჩხოთ ამ საკითხს, რა კუთხით არის შესული ამ სკოლებში საგანი „ფიზიკური განათლება და სპორტი“. ჩვენი დარგი გახლავთ პარაოლიმპიური სახეობა, ამდენად საზოგადოებასთან ინტეგრაციისთვის ფიზიკური განათლება და სპორტი

აუცილებელია. მით უმეტეს, რომ ეს ითვალისწინებს ამ ბავშვების მოძრაობის უნარშეზღუდულობის განვითარებას.

თათია პაჭკორია – UNICEF-მა სამინისტროსთან ერთად სპორტის და ფიზიკური აღზრდის სტრატეგია შეიმუშავა, სადაც რა თქმა უნდა, ადგილი დაეთმო ჩვენს ბავშვებსაც. ჩვენს ცენტრში სულ ერთი თვეა რაც დაიწყო ერთი პატარა პროექტი. ეს განსაკუთრებით საპილოტე ხუთი სკოლა, სადაც სპორტის და ფიზიკური აღზრდის გაკვეთილებში ნელ-ნელა ჩაერთვებიან იქ მყოფი მოსწავლეები. ვერ გეტყვით, რომ პროექტის ფარგლებში ბევრ ბავშვს მოვიცავთ, ეს იქნება სამოდელი პროექტი, თუ როგორ უნდა ვიმოქმედოთ ამ მიმართულებით.

ნანა ფალიანი, სპორტული ცეკვის პროფესიონალთა საბჭოს ვიცეპრეზიდენტი – იქნებ გვითხრათ როგორ ჩავერთოთ ამ პროექტში. იქნებ შემდგომში გაფართოვდეს კიდევ იგი.

თათია პაჭკორია – კარგი იქნება, თუ მობრძანდებით ცენტრში. ჯერჯერობით ლაპარაკია ამ ბავშვების შესაძლებლობების შეფასებაზე. პროექტში ჩართულია თქვენი დარგის სპეციალისტიც, სპორტის ექსპერტი.

ნინო ჩლაიძე, მშობელი – ძალიან კარგია, რომ ეს ყველაფერი ინერგება, და არის საამისო სურვილი და მცდელობა. მაგრამ იმისთვის, რომ სურვილი რეალობად იქცეს, მაინტერესებს, მიმდინარეობს თუ არა მონიტორინგი იმისა, თუ როგორ ასწავლიან ჩვენს ბავშვებს. ჩემს პირად მაგალითზე გეტყვით. შარშან მე-20 სკოლაში, სადაც ჩემი შვილი დადის, არაფერი გაკეთებულა. ვხედავდი სურვილს და მონდომებას მასწავლებლის მხრიდანაც, ფსიქოლოგის მხრიდანაც, სარესურსო ოთახიც არსებობდა, მაგრამ რეალურად არაფერი გაკეთებულა. მე მგონი გვაქვს სტაფის პრობლემა, ეს ხალხი არ არის კომპეტენტური იმაში, რის გაკეთებასაც ვთხოვთ.

თათია პაჭკორია – ეს მართლაც ძალიან დიდი პრობლემაა. მასწავლებელთა გადამზადების პროცესი უკვე დაიწყო და დიდ იმედებს ვამყარებთ ამაზე. იმიტომ რომ როგორც უკვე ვითხარით, არსებობს მასალები, სატრენინგო მოდულები, წიგნები. ჯერჯერობით, გეთანხმებით, მასწავლებელთა კვალიფიკაცია ამ დარგში არ არის სათანადო. ისინი ჯერ კიდევ არ არიან მზად ამ მტკივნეული და სერიოზული პრობლემების გადაწყვეტისთვის. ერთადერთი გზა არის მასწავლებელთა მუდმივი გადამზადება ინკლუზიური განათლების მიმართულებით.

ნანა გეგელიშვილი – თქვენ ახსენეთ მე-20 სკოლა. ეს არ ყოფილა საპილოტე სკოლა. სტაფის ასამაღლებლად ერთადერთი გამოსავალი შეიძლება იყოს კვალიფიკაციაში ჩასაბარებელი გამოცდები. საგამოცდო მოთხოვნაში ერთ-ერთი პუნქტი ეხება ინკლუზიურ განათლებას. მასწავლებელი თუ არ არის მოტივირებული და არ უნდა, ის იძულებული მაინც იქნება წაიკითხოს დამხმარე მასალა.

კახა ბერაძე, საზოგადოებრივი კოლეჯის, ეს-ბი-ეი-ს დირექტორი – აქ ძირითადად საშუალო განათლებაზე იყო საუბარი, თუმცა დაისვა შეკითხვა რა ხდება პროფესიული განათლების მიმართულებით. ჩვენ წელს მივიღეთ პირველი სტუდენტები და აღმოჩნდა, რომ გვყავს მხედველობის უნარშეზღუდული სტუდენტი. რომ ველოდოთ რას გადაწყვეტს სამინისტრო, რა მეთოდოლოგიას შეიმუშავებენ პროფესიული განათლების კუთხით, მაშინ ამ ბავშვს დიდხანს მოუწევს ლოდინი. ამიტომაც ჩვენი რესურსებით რაღაცას მაინც ვახერხებთ. სპეციალურად ამ ბავშვისთვის ვიწერთ ლექციების აუდიოვერსიას, რომელსაც იგი სახლში ისმენს. დედა ასევე ეხმარება კონსპექტებიდან სწავლაში. ეს ბავშვი ერთ-ერთი საუკეთესოა ჯგუფში. ძალიან დიდი სურვილი მაქვს ჩავერთოთ მასწავლებელთა მომზადების პროგრამებში, თუმცა ვშიშობ, რომ

ძირითადი ყურადღება საჯარო სამართლის იურიდიულ პირებს დაეთმობა და მერე გახდება ხელმისაწვდომი კერძო სამართლის იურიდიული პრებისთვის, როგორცაც ჩვენ წარმოვადგენთ.

პროფესიული პროგრამის არანაკლებ 40%-სა მოიცავს პრაქტიკულ კომპონენტს. ჩვენ ვასწავლით პროფესიას და არ ვაძლევთ მხოლოდ თეორიულ ცოდნას. როგორ მოვიქცეთ ამ ბავშვის შემთხვევაში, რომელიც, დარწმუნებული ვარ, ბრწყინვალედ აითვისებს თეორიულ ნაწილს. ჩარიცხვაზე უარს ვერ ვეტყვოდით. მაგრამ მას არ შეუძლია პროგრამის სრულად ათვისება. ვდგავართ პრობლემის წინაშე, როგორ მივანიჭოთ კვალიფიკაცია, როდესაც ის პროგრამას სრულად ვერ აითვისებს. გვირჩიეთ, რა კვალიფიკაცია მივცეთ ასეთ შემთხვევებში.

თათია პაჭკორია – პროფესიული განათლების კომპონენტი ახლახანს გადასცეს განათლების ხარისხის მართვის ცენტრს. დაწყებულია მუშაობა სტრატეგიაზე. ახლახანს ჩამოსული იყო გერმანელი ექსპერტი, რომელსაც შევხვდით ყველანი, ვისაც კი შეხება გვაქვს ინკლუზიურ განათლებასთან. ჯერჯერობით მიმდინარეობს სამუშაო ვერსიებზე საუბარი. ეს პროცესია, ერთდროულად ყველაფერი ვერ იქნება.

ცირა ბარქაია, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე პირთა განათლების მაგისტრი, ორგანიზაციის, „პირველი ნაბიჯი – საქართველო“, თანამშრომელი, ფსიქოლოგი – მე მინდა გამოვეხმაურო ქალბატონ ნანას ნათქვამს. ღრმა პატივისცემის მიუხედავად ვერ დავეთანხმები მას, რომ მასწავლებლები იძულებულები უნდა გახდნენ, რომ წაიკითხონ დამხმარე ლიტერატურა, რათა მიყვნენ სტანდარტებს. თქვენ დასაწყისშიც აღნიშნეთ, რომ ევროპული სტანდარტები გვაიძულებენ მივყვეთ ამ სტანდარტებს. ჩემი აზრით, ინკლუზიური განათლება არის ერთ-ერთი მიდგომა, ერთ-ერთი სახის მომსახურება, რომელიც შეიძლება შევთავაზოთ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვს. სახელმწიფო სტრატეგია ინკლუზიური განათლებაა თუ შეიძლება ყურადღება მივაქციოთ ინტეგრირებულ განათლებასა და სპეცსკოლებსაც, არა იმ სახით, რა სახითაც დღეს არსებობს და საბჭოთა გადმონაშთია, და ძირითადად პათოლოგიასა და კორექციაზეა დაფუძნებული, არამედ იმ ახლებური სტანდარტებით, რომლებიც ჩვენს მიერ მოწონებულ ნორვეგიაშიც არსებობს. თუმცა არც ისინი აღიარებენ, რომ სპეცსკოლები აქვთ და მათ ალტერნატიულ სკოლებს უწოდებენ. და იქ ქვეყნის პრობლემების მქონე ბავშვებიც კი გადაჰყავთ.

ასევე მაინტერესებს, როდემდე უნდა ვატრენინგოთ ის პედაგოგები, რომლებსაც იძულება სჭირდებათ მიდგომის შესაცვლელად და როდის მივაქცივთ ყურადღებას უმაღლესი საგანმანათლებლო პროგრამების დახვეწა-განვითარებას.

თათია პაჭკორია – თქვენ თავად არა ერთხელ დაგიტრენინგებიათ ეს მასწავლებლები. კარგი იქნებოდა აქ ყოფილიყო პროფესიული განათლების დეპარტამენტის ხელმძღვანელი, რომელიც ოფიციალურად იქნებოდა პასუხისმგებელი მსგავს კითხვებზე ეპასუხა. განსაკუთრებით მათზე, რომლებიც მატერიალურ ბაზასა და დაფინანსებას ეხება. უმაღლეს განათლებაზე ვერაფერს გეტყვით, იმიტომ რომ არც ეს არის სამწუხაროდ ჩემი კომპეტენციის სფერო.

რაც შეეხება სპეცსკოლებს, ამის თაობაზე, კონცეფციაზე, რომ იყოს რესურსცენტრი და არა სპეცსკოლა, იყოს ტრანზიტული შუალედი სკოლასა და მოსწავლეს შორის, რომელიც შეიძლება ამდიდრებდეს მის ცოდნას, თავისთავად იყოს ძალიან მრავალფუნქციური და იქ მასწავლებელთა გადამზადების კომპონენტიც არსებობდეს, მუშაობა მიმდინარეობს. ასეთი სპეცსკოლების იდეალური მაგალითი ჩვენ გვინახავს ნორვეგიაში, სადაც მაღავენ, რომ ის აქვთ.

ეკა კუტუბიძე, ქალთა დემოკრატიის ქსელი – მაინტერესებს, თუ მუშაობს ამ ბავშვებთან ფსიქოლოგი. რადგან მთავარი მიზანია ინტეგრაცია, თუ მიმდინარეობს კლასში მასწავლებელთან ერთად კლუბური მუშაობა, თუ ტარდება დისკუსიები და ვორკშოპები იმისთვის, რომ ბავშვებს გაუღვივდეთ სოლიდარობის გრძნობა ერთმანეთის მიმართ.

თათია პაჭკორია – საპილოტე პროექტების ფარგლებში ასეთი მუშაობა, რა თქმა უნდა, მიმდინარეობს. გარდა ამისა, სკოლაში მულტიდისციპლინური გუნდი აწარმოებს ასეთ შეხვედრებს მშობლებთან, მასწავლებლებთან და ბავშვებთანაც.

– მე გახლავართ ლოგოპედური სკოლიდან. ჩემი ბავშვი მე-5 კლასშია. მინდა ვითხრათ, რომ ძალიან სამწუხარო რამ ხდება. ლოგოპედები გაუშვეს სკოლიდან, ლოგოპედური საათები ფასიანი გახდა, ლოგოპედური საათების ნაცვლად პროგრამაში ჩართეს ინგლისური ენა. 50 ლარი ღირს თვეში ლოგოპედთან და ფსიქოლოგთან მეცადინეობა. არადა, ეს საქართველოში ერთადერთი ლოგოპედური სკოლაა. უნარშეზღუდულ ბავშვებს მეტყველების პრობლემა აქვთ, კარგად მოგეხსენებათ.

თათია პაჭკორია – კარგი იქნება თუ ყველა ამ საკითხზე ოფიციალურად მიმართავთ სამინისტროს პროფესიული განათლების დეპარტამენტის უფროსს ქალბატონ ლალი ებანოიძეს.

ანა არგანაშვილი – პატარა ანალოგიის გზით მინდა მიგანიშნოთ, ძალიან ბევრ სხვა სფეროში მშობლები და დაინტერესებული პირები იწყებენ სამოქალაქო აქტიურობას თუნდაც ორგანიზაციების ჩამოყალიბებით. ჯანდაცვის სამინისტროსთან, სადაც დღეისთვის მუშავდება ბავშვთა კეთილდღეობის 2012-2015 წლების გეგმა, არასამთავრობოები ძალიან აქტიურად მონაწილეობენ. ძალიან კარგი იქნებოდა, რომ ამ სამინისტროსთანაც იყვნენ ასეთი არასამთავრობოები, რომელთაც უფრო მეტი ხმა ექნებოდათ, ვიდრე ინდივიდუალურ მშობლებს. კარგი იქნება, თუ თქვენი ხმა გაძლიერდება ამ კუთხით. გაეროს ბავშვთა უფლებების კომიტეტი პირდაპირ აძლევს საქართველოს რეკომენდაციას, რომ გაძლიერდეს მშობელთა ინიციატივები. ორგანიზაციულად თუ იტყვიან თქვენს სათქმელს, მას უფრო მეტი ძალა ექნება და მეტი რეზონანსი მოჰყვება.

რუსუდან ტატიშვილი, მშობელი, არასამთავრობო ორგანიზაცია „მშობელთა თანადგომისა და გაძლიერების ცენტრი“ – ამ საკითხებზე ძალიან აქტიურად ვმუშაობთ ყველა ინსტანციაში. მაგრამ კონკრეტულად ვაუჩქარიზაციის საკითხთან დაკავშირებით ბევრიც ვწერეთ, ბევრიც ვილაპარაკეთ, მაგრამ სახელმწიფო სტრატეგია ისეთია, რომ ვაუჩქარი რასაც ეხება, ყველაფერი სიღარიბის პროგრამას მიუერთეს. სტრატეგია ასეთია და ველარაფერს შევცვლით. ჩვენ რა უნდა მოვიფიქროთ ისეთი, რომ სახელმწიფოს სტრატეგია შევაცვლევინოთ.

ანა არგანაშვილი – მესმის თქვენი, მაგრამ გარწმუნებთ, რომ თქვენი ხმა არ დაკარგულა. იმიტომ რომ ძალიან ბევრ შეხვედრაზე უკვე დადგა ეს საკითხი და ამბობენ, რომ სამომავლო გეგმებში სასურველი იქნებოდა მიდგომის გაფართოება. უნდა გჯეროდეთ, რომ თქვენი აქტიურობა შედეგს გამოიღებს.

– ტელევიზიით გამოვიდა მინისტრი და თქვა, რომ ყველა ინკლუზიურ სკოლაში უნარშეზღუდულ ბავშვებს უფასოდ გადაეცემოდათ სახელმძღვანელოები. ჩვენს სკოლაში არ გადმოუციათ. მაინტერესებს, სხვა სკოლებში თუ გადაიცა.

დღეს ბავშვი ვერ წავიყვანე სკოლაში იმის გამო, რომ ჩვენს სკოლასთან, 24-ე სკოლასთან არ არსებობს პანდუსი. ერთ მხარეზეა, მაგრამ უშუალოდ გზიდან ვერ ამყავს. ბავშვი მეოთხე

კლასშია, გონებრივად არ აქვს პრობლემები. როგორ მოვიქცე, დავჩაგრო და არ ვატარო ბავშვი სკოლაში? გარდა ამისა, სამი წლის განმავლობაში იმას ვერ მივალწიე, რომ კლასთან სკამი იყოს. და კიდევ ერთი პრობლემა – ბავშვი მეორე ცვლაში გადაიყვანეს, რის გამოც რეაბილიტაციის ვეღარ დამყავს. სკოლაში არც ამაზე ვაგვეწვია შეღავათი.

თათია პაჭკორია – დაწერეთ ეს ყველაფერი და მიმართეთ შესაბამის დეპარტამენტს. აუცილებლად მიიღებთ პასუხს.

ეკა მაისურაძე, მშობელი, სოციალური დაცვის ლიგის წარმომადგენელი – მე მყავს შშმ ბავშვი მეტაბოლური დარღვევებით და აუტიზმის სინდრომებით. რადგან სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ არა ვართ, გავიყიდეთ მთელი ოჯახი, კერძო ფსიქოლოგებსა და ლოგოპედებში. ბოლოს მე თვითონ შევისწავლე ფსიქოლოგია და აუტიზმი, ვთარგმნე ამერიკული წიგნები და ბავშვი ცოტათი მაინც გამოვიყვანე მდგომარეობიდან მათი მეშვეობით.

იმედი მაქვს, აკონტროლებთ, როგორ მუშაობენ სკოლებში ამ ბავშვებთან ფსიქოლოგები. თითოეულ ბავშვს ხომ ინდივიდუალური მეცადინეობა სჭირდება. როდესაც მასწავლებელს ვკითხე ამის შესახებ, მიპასუხა, რომ სამინისტროში უთხრეს, რომ არ არის საჭირო ინდივიდუალური მიდგომა.

თათია პაჭკორია – თქვენ შეგიძლიათ მოითხოვოთ ეს სქემა. არ ვიცი, ვინ გაცხადებს ეს პასუხი, მაგრამ სწორედ 198-ე სკოლის არსებობა იყო ბიძგი ძალიან კარგი წიგნის შესაქმნელად სწავლის უნარის დარღვევის მქონე მოსწავლეების ინდივიდუალურ განათლებაზე. თქვენს შემთხვევაში, რა თქმა უნდა, ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა დგება.

ანა არგანაშვილი – თუ მიგაჩნიათ, რომ თქვენი ბავშვის უფლება ირღვევა, ყოველთვის შეგიძლიათ მომართოთ სახალხო დამცველის აპარატს. ჩვენ ინდივიდუალურად შევისწავლით ყველა შემთხვევას.

ნანა გეგელიშვილი – ყველა მშობელს მინდა მივმართო. თათიამ მოგახსენათ, შეგიძლიათ დაწეროთ განცხადება მინისტრის ან შესაბამისი დეპარტამენტის სახელზე. ასევე შეგიძლიათ მიმართოთ სახალხო დამცველის ოფისს.

ტერმინოლოგიაზეც მინდა ორი წუთით მივიპყრო თქვენი ყურადღება. ტერმინის შეცვლას ძალიან დიდი ბრძოლა დასჭირდა. „ინვალიდის“ ამოღების შემდეგ გადაწყდა შემოეღოთ ტერმინი „უნარშეზღუდული“. მოგვიანებით ეს ტერმინიც ამოვიღეთ. იმიტომ რომ ის ისეთივე შეურაცხმყოფელია, როგორც ინვალიდი. ამიტომ, გთხოვთ, ამ სიტყვით აღარ მოიხსენიოთ თქვენი ბავშვები. ერთმანეთის უნარს ჩვენ ვერ ვადგენთ. ტერმინი „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები“ მესმის, რომ ცოტა გრძელია, მაგრამ გულისხმობს იმას, რომ შეზღუდული აქვს ადამიანს სოციალური უფლება ჰქონდეს პანდუსი და ა.შ.

გოგი გვახარია – დიდი მადლობა. დავასრულოთ ჩვენი დისკუსია. დღევანდელი დისკუსიის ფინალი ის არის, რომ აშკარად იგრძნობა ინფორმაციის ნაკლებობა. არ ვიცი რაზე მივმართოთ მერიას, რაზე ჯანდაცვის და განათლების სამინისტროებს. სამწუხაროდ ბიუროკრატიული სისტემა ძალიან ძლიერია, თუმცა ადამიანის უფლება მთავარია და თუ ის ირღვევა, ირღვევა კანონიც.

დიდი მადლობა.